

Azərbaycanın iqtisadi uğurları dərin islahatların məntiqi nəticəsidir

Vaqif Bayramov

Ötən il ölkəmizin həyatı bir sıra mühüm hadisələrlə əlamətdar oldu. Azərbaycan Prezidenti, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 44 günlük Vətən müharibəsi qələbə ilə başa çatdı. Bununla da xalqımızın tarixinə yeni şərəfli bir səhifə yazıldı. Qələbəyə gedən yol heç də asan olmadı. Son 25 il ərzində qalibiyyətin beynəlxalq hüquqi normativ bazasının formalaşdırılması, informasiya blokadasının yarılması, Azərbaycanın haqq səsinin dünyaya çatdırılması, milli iqtisadiyyatın gücləndirilməsi, ordu quruculuğunda həyata keçirilən islahatlar, qəhrəman zabit və əsgərlərimizin şücaəti, ən əsası isə Ali Baş Komandanın qətiyyəti bu parlaq və möhtəşəm uğuru şərtləndirdi.

Prezident İlham Əliyev ötən il əldə edilən möhtəşəm qələbə ilə bağlı çıxışlarının birində deyib: “Azərbaycan 44 gün ərzində tarixi qələbə qazanaraq öz torpaqlarını azad etdi, düşməne sarsıdıcı zərbələr endirdi, Ermənistanı məğlub etdi. Bu məğlubluq nəticəsində Ermənistan məcbur olub kapitulyasiya aktına imza atıb, təslim olub və biz 3 rayonumuzu bir güllə atmadan, bir şəhid vermədən siyasi yollarla geri qaytardıq. Beləliklə, Ermənistanın 30 il davam edən işğalçılıq siyasətinə son qoyuldu”.

Keçən il global pandemiyanın yaratdığı çətinliklərə, neftin qiymətinin aşağı düşməsinə baxmayaraq, sosial-iqtisadi islahatların, iqtisadiyyata dəstək üçün kompleks tədbirlərin həyata keçirilməsi də unudulmayıb. Bununla da iqtisadiyyatın kəskin enişinin qarşısı alınıb. Tədiyə balansı qorunub saxlanılıb, makroiqtisadi sabitlik təmin olunub. Ölkədə kifayət qədər maliyyə imkanları yaradılıb. Bu isə büdcə kəsiri ilə bağlı qarşıya çıxan problemlərin həllini reallaşdırıb.

Azərbaycanın strateji valyuta ehtiyatları da il ərzində sabit saxlanılıb. Mərkəzi Bankın valyuta ehtiyatları 3 faizdən çox artıb.

Bütün bu və digər göstəricilərlə əlaqədar Milli Məclisin martın 16-da keçirilən plenar iclasında Nazirlər Kabinetinin 2020-ci il üzrə hesabatında ətraflı bəhs olunub. Bildirilib ki, bu dövrdə strateji layihələrin icrası, sosial-iqtisadi və digər islahatların həyata keçirilməsi sahəsində aparılan məqsədyönlü işlər davam etdirilib. Ötən ilin son günlərində Cənub Qaz Dəhlizinin son seqmenti olan TAP-ın istismara verilməsi ilə tarixdə ilk dəfə Azərbaycan qazının Avropaya ixracına başlanılıb. Bir çox ölkəni birləşdirən Cənub Qaz Dəhlizi, dövlətimizin başçısının qeyd etdiyi kimi, Avrasiya ölkələri arasında yeni əməkdaşlıq formatının təməlini qoyub.

Hesabatda ilin iqtisadi uğurlarını ifadə edən reyting göstəriciləri də xatırladılıb: “2020-ci ildə də nüfuzlu beynəlxalq qurumların reytinglərində Azərbaycan iqtisadi göstəricilərinə görə yuxarı sıralarda yer almışdır. Dünya Bankının “Doing Business” hesabatında Azərbaycan 190 ölkə arasında 28-ci yerdədir.

Dünya Bankı tərəfindən Azərbaycan 10 ən islahatçı ölkə sırasına daxil edilmişdir. Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun hesabatlarında da ölkəmiz bir sıra pozisiyalar üzrə ən qabaqcıl yerlərdədir. Bundan əlavə Heritic Fondunun 2020-ci ilin nəticələrinə əsasən, elan etdiyi İqtisadi Azadlıq İndeksində görə Azərbaycan 38-ci pilləyə yüksəlmişdir”.

Nazirlər Kabinetinin 2020-ci ildə fəaliyyətinə dair hesabatında sözügedən dövrdə bütün dünyanı bürümüş koronavirus pandemiyası ilə mübarizə və onun neqativ təsirlərinin aradan qaldırılması məqsədilə davamlı tədbirlər həyata keçirildiyi vurğulanıb. Bu xəstəliyə qarşı mübarizənin səmərəli və koordinasiyalı şəkildə aparılması üçün Azərbaycan Prezidentinin sərəncamı ilə Operativ Qərargahın yaradıldığı, ölkə rəhbərinin tapşırığına əsasən, dövlətin bütün imkan və resurslarının xəstəliklə mübarizəyə yönəldildiyi, vətəndaşların sağlamlığının qorunmasına səfərbər edildiyi diqqətə çatdırılıb.

Hesabat dövründə respublikada maska və dərman qıtlığının aradan qaldırılması, laboratoriyaların sayının artırılması, testlərin təchizatının təşkil olunması, qısa müddət ərzində modul tipli xəstəxanaların yaradılması, mövcud xəstəxanaların bir çoxunun koronavirusla mübarizəyə uyğunlaşdırılması da qetd edilib.

Bütün bunlarla bərabər, xəstəliklə mübarizənin gücləndirilməsi məqsədi ilə il ərzində xarici ölkələrdən tibbi personalın dəvət edilməsi, koronavirus pandemiyasına qarşı mübarizə ilə bağlı səhiyyə xərclərinə 644 milyon manat vəsaitin ayrılması mühüm önəm daşıyan məsələlər kimi xatırladılıb.

Hesabatda pandemiyanın milli iqtisadiyyata, makroiqtisadi sabitliyə, məşğulluq məsələlərinə, sahibkarlıq subyektlərinə mənfi təsirinin azaldılması ilə bağlı tədbirlərin maliyyələşdirilməsi üçün 2020-ci ilin dövlət büdcəsi və digər mənbələr hesabına iqtisadiyyata ümumilikdə təxminən 2,5 milyard manat həcmində dəstək göstərildiyi, eyni zamanda, beynəlxalq aləmdə məsuliyyətli və etibarlı tərəfdaş kimi

tanınan Azərbaycanın koronavirus ilə beynəlxalq mübarizəyə dəstək olaraq 30-dan artıq ölkəyə yardım etdiyi diqqətə çatdırılıb.

İclasda qeyd edilənlərlə bərabər, həm də pandemiya ilə əlaqədar olaraq dünyada ticarət dövriyyəsinin azalması, neft qiymətlərində kəskin volatillik, məcmu tələbin daralması və artan qeyri-müəyyənliklərin qlobal iqtisadi aktivliyə mənfi təsir göstərdiyi vurğulanıb: “Təbii olaraq bütün dünyada 2020-ci il iqtisadi tənəzzül ili olmuş, Azərbaycanın da iqtisadiyyatına təsirsiz ötüşməmişdir.

Ötən il ölkədə 72,4 milyard manatlıq və ya əvvəlki illə müqayisədə 4,3 faiz az ümumi daxili məhsul (ÜDM) istehsal edilib, sənaye istehsalı 5 faiz azalıb. Bu azalma “OPEC+” ölkələri tərəfindən neft hasilatı üzrə qəbul edilən məhdudiyətlər səbəbindən baş verib. Lakin sənayenin qeyri-neft-qaz sektorunda məhsul istehsalı 12,5 faiz artıb. Neft-qaz hasilatında 8 faiz azalma olsa da, qaz hasilatı 4,3 faiz və qaz ixracı isə 16 faiz yüksəlib.

2020-ci ildə elektrik enerjisinin istehsalı 25,8 milyard kVt/st (istehlakı isə 22 milyard kVt/st) olub. Respublikanın enerji sistemində reabilitasiya proqramının həyata keçirilməsinə başlanılıb. Xarici tərəfdaşlar cəlb edilməklə bərpaolunan enerji növləri üzrə elektrik stansiyalarının tikintisinə dair müqavilələr həyata keçirilib”.

Bildirilib ki, hesabat dövründə pandemiya və xarici mühitin pisləşməsinə qarşı hökumətin gördüyü tədbirlər nəticəsində ölkədə makroiqtisadi sabitlik təmin edilib. Belə ki, istehlak qiymətləri indeksi mövcud iqtisadi problemlər fonunda yüksək olmayıb. Həyata keçirilən tədbirlər, o cümlədən monetar siyasət və manatın məzənnəsinin sabitliyi inflyasiyanı minimal 2,8 faiz səviyyədə saxlamağa imkan verib.

Beynəlxalq konyunkturun əlverişsiz olmasına baxmayaraq, ölkənin strateji valyuta ehtiyatları ötən il ərzində 51,2 milyard dollara çataraq ÜDM-nin həcmi üstələyib. Hesabat dövrü üzrə birbaşa xarici dövlət borcu ÜDM-in 19 faizini təşkil edib ki, bu da iqtisadi təhlükəsizlik meyarlarına tam cavab verib. Xarici ticarət dövriyyəsinin azalmasına baxmayaraq, ticarət saldosu müsbət 3 milyard dollar olub. Keçən il ölkə iqtisadiyyatında muzdlı çalışan işçilərin orta aylıq nominal əməkhaqqı 11,4 faiz artaraq 707 manat təşkil edib.

Hesabat dövründə institusional sahədə həyata keçirilən islahatlar müsbət nəticələrlə müşahidə olunub. Prezident İlham Əliyevin qətiyyəti və siyasi iradəsi ilə reallaşdırılan antikorrupsiya tədbirləri ardıcıl şəkildə aparılıb və bütün dövlət qurumları əhatə edilib.

Ölkəmizdə dövlət şirkətlərinin vahid prinsiplər əsasında idarə olunması, onların korporativ idarəetmə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi, o cümlədən həyata keçirilən investisiya proqramlarının şəffaflığının və iqtisadi səmərəsinin yüksəldilməsi, maliyyə sağlamlığının təmin edilməsi məqsədilə dövlətimizin başçısı tərəfindən “Azərbaycan Investisiya Holdingi” publik hüquqi şəxs yaradılıb. Holdingin Nizamnaməsi təsdiqlənib, Müşahidə Şurası və İdarə Heyəti formalaşdırılıb.

İclasda 22 iri dövlət müəssisəsinin mərhələli şəkildə holdingin idarəetməsinə verilməsinin planlaşdırıldığı və bugünədək artıq 8 dövlət şirkətinin bu qurumun idarəetməsinə verildiyi diqqətə çatdırılıb.

Bundan başqa, milli iqtisadi inkişaf qarşısında duran strateji çağırışlara uyğun cavab vermək, yeni iqtisadi artım və inkişaf modelinə uğurlu keçidi reallaşdırmaq, postpandemiya dövründə ölkənin milli inkişaf prioritetlərini özündə əks etdirən müvafiq strategiyanın formalaşdırılması məqsədi ilə ölkə Prezidentinin müvafiq fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının İqtisadi Şurası yaradılıb və tərkibi təsdiqlənib.

Hesabat ilində aqrar sektor da prioritet sahə olaraq diqqət mərkəzində saxlanılıb. Bu dövrdə kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılara dövlət tərəfindən 402,7 milyon manat maliyyə dəstəyi yönəldilib ki, bu da 2019-cu illə müqayisədə 63,3 milyon manat və ya 18,7 faiz çox olub. Bundan başqa, 2020-ci il yanvarın 1-dən fermerlərə subsidiyaların verilməsi üçün tətbiq edilən yeni mexanizmə uyğun olaraq kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılara 6 adda yeni subsidiyanın verilməsinə başlanılıb.

Aqrar sığorta mexanizminin formalaşdırılması məqsədilə “Aqrar sığorta haqqında” Qanun və Qaydalar qəbul olunub və “Aqrar Sığorta Fondu” təsis edilib.

Dövlət başçısının tapşırığına uyğun olaraq azad edilmiş torpaqların təxminən 100 min hektarında əkin işlərinin aparılması həm ölkəmizin ərzaq təhlükəsizliyinə, həm də bölgənin sosial-iqtisadi inkişafına tökan verəcək. Cari ildə əsas vəzifələrdən biri kimi işğaldan azad edilən torpaqlar da daxil olmaqla ölkədə su ehtiyatlarından səmərəli istifadə məsələlərinə xüsusi diqqət yetiriləcək. Azad olunan torpaqlarda ən müasir suvarma sistemləri yaradılacaq. Bu ərazilərin “yaşıl enerji” zonasına çevrilməsi, həmin ərazilərdə su mənbələrindən istifadə edilərək su elektrik stansiyalarının tikintisi imkanları da nəzərdən keçiriləcək.

İclasda bildirilib ki, 2021-ci il və qarşıdakı dövr ərzində büdcə vəsaitlərindən səmərəli, qənaətli istifadə olunması, izafi xərclərin qarşısının alınması üçün maliyyə intizamı, habelə nəzarət daha da gücləndiriləcək. Dövlət satınalmalarının şəffaflığı və səmərəliliyinin təmin edilməsi istiqamətində işlər

davam etdiriləcək. Şişirdilmiş qiymətlərlə satınalmaların qarşısı qətiyyətlə alınacaq. Özəl sektoru investisiya layihələrinin maliyyələşməsinə cəlbi və dövlət-özəl tərəfdaşlığının təşviqi davam etdiriləcək, dövlət investisiya layihələrinin səmərəliliyi yüksəldiləcək.

Hesabatda, həmçinin xatırladılıb ki, Azərbaycan 2021-2030-cu illəri əhatə edən keyfiyyətə yeni bir strateji mərhələyə daxil olur. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə həyata keçirilən iqtisadi strategiya və dərin islahatlar Azərbaycanın iqtisadi qüdrətinin daha da artacağına, müasir həyat standartlarına əsaslanan yüksək sosial rifah cəmiyyətinin formalaşacağına zəmin yaradır. Hazırda postpandemiya dövrünə ciddi hazırlıq işləri görülməkdədir. Ölkə Prezidenti tərəfindən “Azərbaycan 2030: Sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər” barədə sərəncam imzalanması, hökumətə 2021-2025-ci illərdə “Sosial-iqtisadi inkişaf strategiyası”nın hazırlanması ilə bağlı müvafiq tapşırıqlar verilməsi və hazırda bu istiqamətdə Komissiya və alt işçi qruplarının yaradılması bunun bariz ifadəsidir.